

Rechter en reclassering als ketenpartners

*J.A. van Vliet**

* Dr. Jaap van Vliet is beleidsmedewerker bij Leger des Heils Jeugdzorg & Reclassering met in zijn takenpakket onder meer de aansluiting tussen justitie en zorg en de coördinatie van wetenschappelijk onderzoek en beleidsevaluatie.

The Judiciary and Probation Service as Partners

In recent years the Probation Service has lost its support and service provider function on the periphery between the Judiciary and other sections of society, and is now fully integrated into the chain of the Criminal Justice System. This chain aims to contribute to a safer society by, for example, using evidence based (behavioural) interventions focussed on limiting re-offence. The Probation Service has to objectively advise judicial bodies and, independently from these, maintain surveillance of the convicted offenders. The Judiciary is less guided by political and civil service policy than other members of the Criminal Justice System chain, and can benefit from the superior, systematic diagnosis and risk analysis that can now be offered by the Probation Service. However, the Judiciary needs to take into consideration more criminal justice goals than solely the intended effect of the punishment on the reduction of re-offence. Between the Judiciary and the Probation Service there appears to be insufficient knowledge of each others situation, while the independence of these two bodies has increased. It is therefore worthwhile investing in the interaction between the Judicial and the Probation Service.

‘Toch kan ik mij moeilijk een hoger menselijke en maatschappelijke functie voorstellen dan die van de reclasseringsambtenaar, die in de bekwaamheid voor en overgave aan zijn op de mens gerichte arbeid in de perfectie is geslaagd’.

– Mr. Dr. Nico Muller, 1952

In het onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) *Samenhang in de hulpverlening aan justitie-cliënten* uit 1985 wordt de reclassering nog omschreven als ‘een vorm van categoriale hulpverlening’. Dit was een gevolg van de door de reclassering te bereiken doelgroep, ‘namelijk degenen die in contact (geweest) zijn met politie en justitie, dan wel daarmee in contact dreigen te komen.’ Het justitiële facet vormde de legitimatie van het reclasseringscontact, dat voor een deel ook werkzaamheden in de niet-justitiële sfeer kon inhouden. (Soetenhorst-de Savornin Lohman, 1985, p. 21). Het is opmerkelijk dat een van de kerntaken van de reclassering die binnen deze omschrijving past, de (na)zorg na detentie, bijna twintig jaar later geheel en zonder veel verzet uit het takenpakket van de reclassering is verdwenen¹ (Zwemmer e.a., 2007). Ook valt op dat het verlenen van ‘hulp en steun’ bij de naleving van bijzondere voorwaarden door veroordeelden nu wordt benoemd als ‘reclasseringstoezicht’, terwijl het ‘toezicht’ door de wetgever aan het Openbaar Ministerie is toebedeeld (zie Sr. 14d). Het zijn mijns inziens heldere aanwijzingen dat de reclassering zijn hulp- en dienstverlenende functie op het grensvlak van justitie en de overige delen van de samenleving, waarop het SCP doelt, heeft verloren en deel is geworden van wat de ‘justitieketen’ wordt genoemd. Dit is in belangrijke mate toe te schrijven aan ontwikkelingen die door de vorige ministers van Justitie en

¹ In plaats van over ‘nazorg’ zou beter gesproken kunnen worden over ‘reïntegratie’, omdat deze laatste term het doel van de activiteit beter weergeeft.

Binnenlandse Zaken in gang werden gezet met de publicatie van de nota *Naar een veiliger samenleving* (Ministerie van Justitie & Ministerie van Binnenlandse Zaken, 2002), zoals Poort stelt in een analyse van het reclasseringsbeleid van minister Donner. Donner maakte al snel na zijn aantreden duidelijk dat de reclassering een integraal onderdeel diende te vormen van de strafrechtsheten, die hij ten dienste wilde stellen van de effectiviteit en efficiency van de strafrechtstoepassing (Poort, 2007). Dit met de bedoeling sancties optimaal, efficiënt, effectief én selectief in te zetten voor het terugdringen van recidive en uiteindelijk: een veiligere samenleving. Deze wijziging van positie van de reclassering heeft gevolgen voor de uitvoeringspraktijk van de reclassering en tegelijkertijd voor de relatie van de reclassering met de ‘ketenpartners’. Ketenpartners zijn organisaties die activiteiten uitvoeren in een op elkaar aansluitende keten. Zij maken daartoe onder meer afspraken over doelen, doelgroep(en), resultaten en de te leveren capaciteit en iedere partner heeft daarvoor voldoende capaciteit beschikbaar en is hierop aanspreekbaar. Daarnaast werken zij samen op het gebied van kwaliteit, innovatie, professionalisering en ICT en communiceren zij over gemeenschappelijke doelen, activiteiten en bereikte resultaten (Ketennetwerk, 2007).

In dit artikel staan de relatie en interactie tussen rechter en reclassering centraal. Het is daarbij onder meer de vraag of de rechter wel – in alle opzichten – moet worden beschouwd als een ‘ketenpartner’, zoals hierboven bedoeld; de vraag is ook of dat wenselijk is, gezien de onafhankelijke positie die de rechter in de strafrechtsheten inneemt. Immers, de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI), het O.M. en de reclasseringsinstellingen zijn meer en meer beleidsgestuurd en maken op landelijk niveau afspraken over prioriteiten in te bereiken doelgroepen, te leveren capaciteit en soorten en aantallen te leveren ‘producten’ aan de hand van tevoren vastgestelde productdefinities. Daarnaast zijn voor de drie reclasseringsorganisaties de wijze van werken en organisatie onder druk van het ministerie van Justitie vergaand gestroomlijnd. Natuurlijk speelt de rechter een belangrijke rol in de justitieketen. Maar mag van de rechter, naast een goede communicatie, niet eveneens een onafhankelijk oordeel en optreden worden verwacht, dat niet altijd zal passen in het ambtelijke of ketengestuurde beleid?

Voor een goed begrip zal ik eerst de ontwikkelingen in de reclassering en het kader van de hedendaagse reclassering uiteenzetten. Daarna bespreek ik de interactie tussen rechter en reclassering. Ik besluit met enkele conclusies en aanbevelingen.

De reclassering

In zijn historische studie definieert Heinrich (1995) de reclassering als een vorm van particulier initiatief, waarbij de overheid een deel van haar strafrechtelijk beleid overliet aan particuliere instellingen. De bijzondere relatie, die hierdoor ontstond tussen het ministerie van Justitie en de particuliere reclasseringsinstellingen heeft in de loop der tijd verschillende vormen aangenomen. In 1995 voltrok zich een reorganisatie die de voorbode werd voor de stand van de ontwikkelingen op dit moment. De beleidsvoorbereiding ten aanzien van de reclassering kwam meer dan ooit in handen van het Ministerie van Justitie. Onder een landelijke directie (Heinrich, 1995, p. 345) – de Stichting Reclassering Nederland, SRN, die zowel de grootste reclasseringsinstelling was alsook tot 2004 de koepelorganisatie van de reclasseringssector -, werd de reclassering eerst een integraal onderdeel van de strafrechtsheten en is inmiddels opdrachtnemer van ‘justitie’.

Sinds 1 januari 2004 hebben de Reclassering Nederland (de vroegere SRN), de Stichting Verslavingsreclassering GgzNederland (SVG) en Leger des Heils Jeugdzorg & Reclassering (LJ&R) elk een eigenstandige relatie met de afdeling Reclassering die zich sinds 2004 ontwikkelt binnen de Directie Sanctietoepassing en Preventie (DSP) van het ministerie van Justitie. Deze afdeling voert de regie over het beleid en de financiën van de reclasseringssector. Zo stuurt DSP via het systeem van outputsturing (OPS) de reclasseringsorganisaties op het beha-

len van de afgesproken output en op het bewaken van de afgesproken kwaliteit (Rammers, 2003; Van Vliet, 2004, p. 252-255). De reclassering werkt als uitvoeringsorganisatie in een opdrachtnemer-relatie binnen de justitieketen, waarbij productieafspraken worden gemaakt – in aantallen ‘producten’, specificaties en kwaliteit – met de opdrachtgevers: OM., ZM en DJI. Overleg en afstemming vindt plaats in een landelijk ‘opdrachtgeversoverleg’, arrondissementaal in de Arrondissementaal Justitiële Beraden (AJB).

De reclassering werkt aan maatschappelijke veiligheid door bij te dragen aan een effectieve en efficiënte sanctietoepassing en aan het verminderen van de kans op recidive van plegers van delicten, waarbij elk van de drie uitvoeringsorganisaties in de uitvoering eigen accenten legt, afhankelijk van doelstelling en/of te bereiken doelgroep. Er zijn vier kerntaken:

- diagnose en advies;
- uitvoeren van toezicht, i.c. het verlenen van hulp en steun bij voorwaardelijke sancties;
- executeren van sancties;
- uitvoeren gedragsinterventies.

In het vervolg van dit artikel beperk ik mij tot de eerste twee kerntaken; hierin is de relatie tussen rechter en reclassering het meest zichtbaar.

Organisatorisch is de functie diagnose en advies ingaande 2007 strikt gescheiden van de overige reclasseringsfuncties (Reclassering 3RO, 2005). In de loop van 2006 is in alle arrondissementen op het parket een reclasseringsbalie opgezet als een gemeenschappelijke voordeur voor de drie reclasseringsorganisaties (3RO), die als functies heeft:

- Het vanuit de adviesfunctie van de reclassering laten stellen van een diagnose en, op basis daarvan, uitbrengen van een advies over een geschikte mix van interventies en sancties om recidive te voorkomen en voor een evenwichtige rechtsbedeling (Reclassering Nederland, 2007). De reclassering adviseert in strafzaken middels een voorlichtingsrapport. Het advies betreft zowel de straf als zodanig (soort en maat) als de daar eventueel aan te verbinden reclasseringsactiviteiten en komt voort uit het criminogene profiel op basis van het afnemen van een diagnose volgens de Recidive Inschattingsschalen (RISc). Met RISc worden factoren die met het criminele gedrag verbonden zijn geïdentificeerd en door de reclasseringsprofessional gewogen. Beoogd wordt dat de reclassering tot een objectieve, onafhankelijk advisering komt door gebruik van wetenschappelijke en geobjectiverde methoden.
- Op basis van een justitiële opdracht, na vonniswijzing, cliënten aan de hand van objectieve criteria verdelen over de 3RO en het cliëntdossier overdragen aan de meest geëigende reclasseringswerker voor de uitvoering van het ‘reclasseringstoezicht’. Reclasseringstoezicht wordt gedefinieerd als ‘controle op het nakomen van door OM., ZM en DJI opgelegde (bijzondere) voorwaarden en het signaleren van dreigende overtreding, het stimuleren en motiveren van de veroordeelde om zich aan de (bijzondere) voorwaarden te houden, en het geven van praktische ondersteuning bij het realiseren van de randvoorwaarden voor een delictloos bestaan’. (Reclassering 3RO, 2007)

Dit impliceert dat reclasseringsmedewerkers die reclasseringstoezicht uitvoeren geen werkzaamheden (mogen) uitvoeren in het taakveld ‘diagnose en advies’ (Opdrachtgeversoverleg, 2007). Deze scheiding van functies heeft als achtergrond de eis van het ministerie van Justitie om de diagnosestelling en advisering aan de ketenpartners onafhankelijker te positioneren van de overige reclasseringsactiviteiten en met de wens van de 3RO tot professionalisering en objectivering (Reclassering 3RO, 2005, p.11). De vraag of en in hoeverre deze functieschei-

ding bijdraagt aan de door de reclassering te behalen doelstellingen is overigens niet beantwoord.²

De reclassering werkt in toenemende mate binnen het wetenschappelijk perspectief van 'What Works'. Hierin wordt verondersteld dat de manier waarop interventies worden uitgevoerd van belang is voor de gevolgen daarvan. Dit komt tot uitdrukking in criteria voor effectieve interventies zoals gerichtheid op het aanleren van cognitieve en gedragsvaardigheden, aansluiting bij de risico- en hulpvraag van de reclasseringscliënt, responsiviteit, maar ook in de continuïteit van contact (Partridge, 2004), opleiding, supervisie, intervisie en ondersteuning van het personeel en dergelijke. De aanwezigheid van deze criteria is volgens de What Works-benadering een indicatie voor de effectiviteit van een strafrechtelijke interventie (zie ook: Boone en Poort, 2002). Maar ook de wijze van organisatie speelt een belangrijke rol bij het genereren van kwaliteit. In het bijzonder de opsplitsing van werkprocessen en bureaucratisering, zoals de genoemde functiescheiding, kan leiden tot verlies van kwaliteit en professionaliteit (Van der Laan, 2004) en mogelijk ook tot toename van recidivegevaar (Van Vliet & Oei, 2006; Van Vliet, 2007).

Op basis van de uitgangspunten van What Works ontwikkelt de reclassering gedragsinterventies, die op hun effectiviteit worden onderzocht en getoetst door de Erkeningscommissie Gedragsinterventies Justitie.³ De uitvoering van gedragsinterventies kan onderdeel zijn van reclasseringstoezicht, maar het toezicht bevat daarnaast nog een mix van controle en agogische activiteiten (Poort & Bosker, 2005; Bolt, 2007). De als effectief erkende gedragsinterventie zal doorgaans maar een beperkt onderdeel uitmaken van het totale reclasseringsproces en het effect er van kan dan ook sterk – in positieve of negatieve zin – worden beïnvloed door (de organisatie van) het totale reclasseringstraject. Deze constatering is van belang voor de verwachtingen die door de reclassering, door middel van een advies in een voorlichtingsrapport aan het O.M. en de rechter, worden gewekt.

Rechter en reclassering

Hoewel volgens Vegter (2002) de strafoplegging moet bijdragen aan een reductie van recidive en een veiliger samenleving speelt het voorkómen van recidive geen primaire rol bij de strafoplegging. Al te hoge verwachtingen hiervan moeten volgens hem worden getemperd vanuit een realistisch historisch besef en bij het ontbreken van een flankerend sociaal beleid. Maar straffen zonder meer leiden niet tot een maatschappelijk aanvaardbare beperking van recidive. Bij het opleggen van een straf zal de rechter dan ook rekening houden met verschillende strafdoelen: vergelding, speciale en generale preventie, mogelijkheden van reïntegratie en de persoonlijke omstandigheden van de verdachte. Behalve van de reclassering ontvangt de rechter hierover adviezen van gedragsdeskundigen. Mijn ervaring als leidinggevende bij de reclassering is dat er aan deze laatste adviezen vaak meer gewicht werd toegekend dan aan dat van de reclassering; een ter zitting ontbrekend rapport van een gedragsdeskundige leidt doorgaans tot een aanhouding van de zitting, een ontbrekend rapport van de reclassering zelden. Ik vond dit altijd een merkwaardig fenomeen, omdat beide rapporten en adviezen van verschillende betekenis zijn. Geeft de gedragsdeskundige rapportage inzicht in de pathologie en andere eigenaardigheden van de verdachte, het rapport van de reclassering is – als het goed is – toe-

² Door TNO is in het voorjaar 2007 een onderzoek gedaan naar de reclasseringsbalie en de functiescheiding (in de praktijk 'de knip' genoemd). Dit onderzoek zal echter geen antwoord geven op de relatie tot de nieuwe organisatiestructuur met de beperking van recidive.

³ 'Een (justitiële) gedragsinterventie is een programmatisch en gestructureerd geheel van methodische handelingen gericht op het beïnvloeden van iemands gedrag of omstandigheden, met als doel het voorkómen van recidive. Hieronder worden niet verstaan de interventies die uitsluitend op basis van de zorgplicht van Justitie aan de justitiabelen worden aangeboden en die dus niet expliciet tot doel hebben de recidive te verminderen' (Erkeningscommissie, 2007) Inmiddels zijn zes gedragsinterventies – voorlopig – erkend.

komstgericht: op het ‘vertalen’ van de achtergronden, beperkingen en mogelijkheden van de verdachte in een uitvoerbaar én uit te voeren plan van aanpak, gericht op (re)integratie en beperking van de recidivekans. Daarmee kan het reclasseringsadvies niet ‘objectief’ zijn of los gezien van de uitvoering, zoals door Justitie voorgeschreven, maar juist ‘subjectief’: het noodzakelijke uitgangspunt voor een effectieve uitvoering van het reclasseringstoezicht. Objectiviteit leidt tot bureaucrativering en aanbodsturing, subjectiviteit tot maatwerk en vraagsturing. (Zie: Tonkens, 2003, p. 27-39)

Nu de ‘knip’ is aangebracht tussen de adviesfunctie en de toezichtfunctie van de reclassering mag de adviseur zich, na de veroordeling, niet inlaten met de begeleiding of het toezicht op de reclasseringscliënt. Een cliënt die dit ter ore kwam weigerde mee te werken aan het uitbrengen van een voorlichtingsrapport, omdat hij vertrouwen had in de rapporteur en niet bereid was zijn verhaal nogmaals aan een andere reclasseringswerker te vertellen. Het conceptrapport werd vernietigd en de opdracht tot voorlichting retour gezonden, zodat de cliënt buiten beeld verdween. In een ander geval stelde een cliënt tijdens de zitting niet mee te zullen werken aan begeleiding en toezicht door een andere reclasseringswerker dan de rapporteur. De rechter besloot in dat geval tot een van het beleid onafhankelijke opstelling en bij vonnis de begeleiding op te dragen aan de rapporteur. Hij maakte hiermee mogelijk dat de cliënt die begeleiding kreeg die wenselijk was.

Hoe vaak door de rechter adviezen van de reclassering worden opgevolgd is overigens niet bekend. Maar het al dan niet opleggen van een (voorwaardelijke) sanctie vergt een zodanig gecompliceerde rechterlijke afweging dat de kwaliteit van het reclasseringsadvies uitsluitend daaraan niet is af te meten (Jacobs e.a., 2006 p. 18). Het is kennelijk ook niet zo dat de rechter geen vertrouwen heeft in de reclassering, want ongeveer de helft van de bijzondere voorwaarden betreft een ‘verplicht reclasseringscontact’ zonder verdere specificering. De rechter legt daarmee veel verantwoordelijkheid voor de uiteindelijke vorm die de bijzondere voorwaarde krijgt bij de reclassering. In ca. 25% van de vonnissen wordt er wel een nadere aanduiding gegeven, meestal geformuleerd met de zinsnede ‘ook als dat betekent of inhoudt dat...’ (Jacobs e.a., 2006 p. 8).⁴ Vanuit de reclassering is het werken met een formulering zonder verdere specificering doorgaans niet wenselijk. Het leidt nogal eens tot vruchteloze discussies met de cliënt over welke acties wel of niet van hem kunnen worden gevraagd, waardoor uiteindelijk het gewenste reclasseringstraject in het gedrang komt. Het is echter mogelijk om in het advies een goed beargumenteerd voorstel te doen over de gewenste inhoud van de bijzondere voorwaarden. Dit heeft als voordeel dat de cliënt zich, voorafgaande aan de zitting, al committeert aan een plan van aanpak en de op te leggen bijzondere voorwaarden. Oud-minister Donner heeft in dit verband het project ‘optimalisering voorwaardelijke sancties’ en een wetswijziging op dit terrein aangekondigd, omdat te weinig ter terechtzitting duidelijk wordt wat de bijzondere voorwaarde is waaraan de veroordeelde zich heeft te houden. Een goede, op maat gesneden invulling van bijzondere voorwaarden zou volgens Donner bevorderen extramurale sancties in te zetten ten koste van korte vrijheidsstraffen. (Ministerie van Justitie, 2006)

Het gebruik van het gestandaardiseerde diagnostische instrument RISc vergroot de onderlinge afhankelijkheid van rechter en reclassering. Dat bijvoorbeeld de maatregel ISD uitsluitend kan worden opgelegd naar aanleiding een door de reclassering gegeven advies op basis van RISc impliceert de noodzaak dat er vertrouwen is tussen rechter en reclassering en voldoende inzicht in elkaars positie in de keten.⁵ Voor de rechter is het, om tot een goede afweging en een juiste beslissing te komen, van belang om kennis te hebben van de mogelijkheden en be-

⁴ Zoals: verslavingsbehandeling, psych(atr)ische behandeling, arbeidstoeleiding.

⁵ In het kader van de ISD bestaat overigens twijfel of de deskundigheid van reclasseringswerkers toereikend is om zich op basis van RISc een adequaat oordeel te vormen van de noodzaak te komen tot verdiepingsdiagnostiek. (Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming, 2007, p. 20)

perkingen van RISC. En die zijn er beide: uitvoering vindt plaats op basis van objectieve items, gecombineerd met een professioneel-klinisch oordeel. Deze combinatie, hoewel beter dan een uitsluitend klinisch oordeel, vereist een hoog niveau van forensische deskundigheid. (De Ruiter, 2007, p. 7) Toepassing van RISC leidt tot een betrouwbaarder advies. Ook echter moet expliciet worden gemaakt dat RISC weliswaar een instrumentarium is dat een zekere validiteit heeft maar op verschillende punten nog verbeteringen en nadere ontwikkeling behoeft.⁶

Conclusies en aanbevelingen

De reclasseringsambtenaar, uit het citaat van rechter en reclasseringsbestuurder Nico Muller (De Jong, 1952, p. 310) aan het begin van dit artikel, bestaat niet meer. De reclassering echter streeft, in deze tijd misschien wel meer dan ooit, naar perfectie. Macro-doelstellingen als het terugdringen van recidive en een veiliger samenleving spreken tot de verbeelding en de politiek en de publieke opinie spelen hier een stimulerende rol. Maar het werk van de reclassering speelt zich af op het microniveau van de individuele cliënt en vergt een nauw samenspel tussen partners in de justitieketen, maar vooral tussen reclasseringswerker en cliënt. Beantwoording van de vraag of reclassering nu tot de overheidsverantwoordelijkheden behoort of niet, blijft volgens Heinrich (1995, p. 245) een kwestie van persoonlijke en politieke smaak. Gelukkig valt over smaak te twisten want het lijkt mij dat de vraag waar de verantwoordelijkheid behoort te liggen en hoe deze is georganiseerd moet worden beantwoord aan de hand van de doelstellingen die de reclassering dient te realiseren en de professionaliteit, positie en organisatievorm die daarvoor nodig zijn. Ministeriële beleidsmakers zijn echter geneigd te denken vanuit een structuur, waarin de professionals en de justitie-client, zich maar moeten voegen. Terwijl het ministerie van Justitie terecht uitgaat van de inzet van zoveel mogelijk wetenschappelijk verantwoorde interventies op cliëntniveau wordt dezelfde eis niet gesteld aan de door hen voorgeschreven organisatiestructuur. Er wordt door beleidsmakers vaak gedacht in simpele oplossingen voor complexe problemen en te weinig vanuit de stand van de wetenschap (zie: De Ruiter, 2007)

De samenwerking tussen de ketenpartners in het landelijk opdrachtgeversoverleg en in de AJB's leidt tot een betere afstemming en focus binnen de justitieketen, gericht op efficiency in het justitiële proces. De rechter wordt in dit traject mijns inziens door de reclassering meer en meer gezien als noodzakelijke instantie, die faciliterend dient te zijn aan het beoogde reclasseringstraject dat moet leiden tot gedragsverandering van de cliënt en daarmee aan recidivevermindering en (dus) een veiliger samenleving. De veronderstelling daarbij is dat de rechter het oordeel van de reclassering wel moet overnemen omdat dit een objectief, wetenschappelijk onderbouwd advies is. Maar de rechter oordeelt onafhankelijk, betreft daarbij weliswaar het reclasseringsadvies, maar zal ook andere afwegingen moeten maken. Wanneer de rechter het advies van de reclassering niet overneemt of anders oordeelt dan door de reclassering geadviseerd valt dit bij de reclassering vaak niet in goede aarde. Er wordt dan gesproken van 'cadeaugevallen'⁷. Hiermee lijkt het bredere en onafhankelijke oordeel van de rechter te worden gediskwalificeerd. Het is hierbij de vraag of de reclassering zich voldoende bewust is

⁶ Zo wordt in recent onderzoek de waarde in twijfel getrokken van de schalen die een uitspraak doen over de 'relatie met partner, gezin en familie' en 'emotioneel welzijn' en zijn er nog de nodige problemen met de schaal over 'alcoholgebruik' (Van der Knaap e.a., 2007). Daarnaast bestaat er onduidelijkheid met betrekking tot de validiteit van RISC wanneer deze wordt toegepast op vrouwen (Rijnen, 2006; Bosker, 2006; zie ook Skeem e.a., 2005)

⁷ Met 'cadeaugevallen' worden zaken bedoeld waarin voorwaarden, bijvoorbeeld voor een behandeling, door de rechter tegen advies worden opgelegd of waarvoor geen rapportage is aangevraagd en waarbij dus niet door de reclassering is onderzocht of het vonnis zinvol en veilig is uit te voeren.

van de beperkte reikwijdte van het eigen oordeel in het strafproces in relatie tot de onafhankelijke positie van de rechter.

De justitie-cliënt lijkt in dit geheel het object te zijn geworden van een sociaal-technologische aanpak. Deze aanpak, bestaande uit een betere, systematische diagnostiek en risico-inschatting en de inzet van zo veel mogelijk effectief gebleken interventies, staat nog in de kinderschoenen en verdient alle kansen zich verder te ontwikkelen. Het gevaar echter dat de zwaarte van de straf en de reclasseringsactiviteit die daaraan is gekoppeld niet meer wordt bepaald door wat iemand heeft misdaan, maar door wat iemand op grond van statistische voorspellingen mogelijk zal misdoen is sterk aanwezig. Vanuit het oogpunt van rechtsbescherming stuit dit op ernstige bezwaren, zoals door Moerings (2003) wordt betoogd (zie ook: Buruma, 2007). De reclassering zou mijns inziens in deze discussie een meer onafhankelijke positie ten opzichte van het ministerie van Justitie en het OM moeten innemen.

In de inleiding werd de vraag gesteld of de rechter wel – volledig – deel uitmaakt of moet uitmaken van de justitieketen. Mijns inziens is een van de keten onafhankelijke positie hier noodzakelijk; de rechter vervult hier een onmisbare plaats, juist met het oog op de rechtsbescherming, en kan op basis daarvan pragmatische beslissingen nemen, los van wat vanuit ambtenarij of ketenafspraken wordt verwacht.

De reclassering maakt ontwikkelingen door die majeure gevolgen hebben voor de wijze van diagnostiek, advisering, begeleiding en toezicht. De onderlinge afhankelijkheid is toegenomen en zal nog verder toenemen. Het verdient aanbeveling om in de relatie tussen rechter en reclassering meer te investeren, juist omdat er nog onvoldoende bekendheid lijkt te zijn met elkaars positie; afstemming van verwachtingen over en weer is hier geboden.

Literatuur

Bolt, E.

Mag het ietsje meer zijn?

Hogeschool Utrecht, Eindopdracht MER-deeltijd, 2007

Boone, M., R. Poort

Wat werkt (niet) in Nederland? De What Works principes toegepast op het programma-aanbod van de Reclassering

Justitiële verkenningen, 28^e jrg., nr. 8, 2002

Bosker, J.

De bruikbaarheid van RISC voor vrouwelijke daders

Proces, nr. 4, 2006, p. 153-155

Buruma, Y.

Risico-inschatting: het smalle pad tussen sciëntisme en kwakzalverij

Delikt en delinkwent, 26^e jrg., 2007, p. 350-359

Erkenningscommissie

<http://www.justitie.nl/onderwerpen/criminaliteit/erkenningscommissie/gedragsinterventies>

Ministerie van Justitie, 2007

Heinrich, J.P.

Particuliere reclassering en overheid in Nederland sinds 1923

Arnhem, Gouda Quint, 1995

Jacobs, M.J.G., A.M. van Kalmthout e.a.

Toepassing van bijzondere voorwaarden bij voorwaardelijke vrijheidsstraf en schorsing van de voorlopige hechtenis bij volwassenen

IVA beleidsonderzoek en advies, 2006

Jong, M. Ch. de (red.)

Straffen en helpen; opstellen over berechting en reclassering aangeboden aan Mr. Dr. Nico Muller

Amsterdam/Antwerpen, Wereldbibliotheek, 1954

Ketennetwerk

http://www.ketennetwerk.nl/documents/Rolverdeling_002.doc

Stichting Ketennetwerk, 2007

Knaap, L.M. van der, L.E.W. Leenarts e.a.

Psychometrische kwaliteiten van de Recidive Inschattingsschalen (RISc) Interbeoordelaarsbetrouwbaarheid, interne consistentie en congruente validiteit

Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, Cahier 2007-5, 2007

Laan, G. van der

De metamorfose van de reclassering als teken des tijds

Proces, nr. 6, 2004, p. 233-241

Ministerie van Justitie & Ministerie van Binnenlandse Zaken

Naar een veiliger samenleving

Den Haag, 2002

Ministerie van Justitie

Brief van de minister van Justitie aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, 30 300 VI

Den Haag, 22 mei 2006

Moerings, M.

Straffen met het oog op veiligheid; een onderneming vol risico's

Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van hoogleraar in de penologie aan de Universiteit Leiden, 23 september 2003

Opdrachtgeversoverleg

Beleidskader Reclasseringstoezicht

Den Haag, april 2007

Partridge, S.

Examining case management models for community sentences

Home Office online report 17/04, 2004

Poort, R. J. Bosker

De modernisering van reclasseringstoezicht. Een nieuw systeem

Proces, nr. 5, 2005, p. 175-182

Poort, R.

Het reclasseringsbeleid van minister Donner; ontwikkelingen in de jaren 2002-2006 (en daarvoor)

Proces, nr. 3, 2007, p. 90-97

Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming

De inrichting voor stelselmatige daders; advies

Den Haag, RSJ, april 2007

Rammers, R.A.B.C.

Eindrapport Evaluatie Outputsturing bij de Stichting Reclassering Nederland

Interne publicatie, oktober 2003

Reclassering 3RO

ADP's in de steigers; afsluitingsdocument definitiefase

Interne publicatie, 18 mei 2005

Reclassering Nederland

Fundament voor de ontwikkeling van de adviesfunctie van de reclassering

Interne publicatie, 6 juni 2007

Rijnen, K.

Context en verbondenheid; vragen bij de bruikbaarheid van RISc voor vrouwelijke daders
Proces, nr. 3, 2006, p. 90-96

Ruiter, C. de

Tbs: nog wat meer stof tot nadenken

Pedagogiek, nr. 1, 2007, p. 3-10

Skeem, J. e.a.

Gender and risk assessment accuracy; underestimating women's violence potential

Law and human behaviour, 29e jrg., nr. 2, 2005, p. 173-186

Soetenhorst-de Savornin Lohman, J.

Samenhang in de hulpverlening aan justitie-cliënten

Rijswijk, Sociaal Cultureel Planbureau, 1985

Tonkens, E.

Mondige burgers, getemde professionals. Marktwerking, vraagsturing en professionaliteit in de publieke sector

Utrecht, NIZW, 2003

Vegter, P.C.

Effectiviteit en reïntegratie

Sancties, nr. 3, 2002, p. 143-146

Vliet, J.A. van

Tussen welzijn, wet en wetenschap; over sturing in de reclassering.

Proces, nr. 6, 2004, p. 249-260

Vliet, J.A., T.I.Oei

Van stoornis naar delict. De verbrokkelde hulpverleningsgeschiedenissen van tbs-gestelden

Pedagogiek, nr. 3, 2006, p. 301-316

Vliet, J.A. van

Van algemene zorg en hulpverlening naar justitie; zijn tbs-opleggingen te voorkómen?

Proces, nr. 2, 2007, p. 48-57

Zwemmer, J., J. Jager e.a.

Nazorg in ontwikkeling; werk in uitvoering!

Proces, nr. 3, 2007, p. 117- 123